

REVIJA UJMA KOT KAZALNIK STROKOVNE MOČI PROFESIJE ZAŠČITE, REŠEVANJA IN POMOČI

Julij Jeraj¹

Povzetek

Strokovna literatura in njeni pisci so ključni za obstoj, razvoj in profesionalizacijo poklicev, kar velja tudi za področje zaščite, reševanja in pomoči (v nadaljnjem besedilu: ZRP). Analiza člankov v reviji Ujma, ki so jih prispevali avtorji, zaposleni na upravnem področju ZRP na državni in lokalni ravni, razkriva, da je bilo takšnih avtorjev 121 ter da so od skupno 1842 člankov v obdobju 1988–2023 prispevali 344 prispevkov, kar predstavlja 18 odstotkov vseh člankov. Članke avtorji utemeljujejo tako z internimi viri kot z zakonodajo, dobro pa je zastopana tudi uporaba domače in tuje literature. Večina avtorjev je pripravila en članek, takih z več kot petimi članki je 18. Natančnejši vpogled kaže, da med trenutno aktivne avtorje ne moremo šteti več kot 26 oseb. V precej prispevkih avtorji obravnavajo odzive na nesreče, kar je za profesijo ZRP izjemno dragocen vir prenosa znanja in izkušenj, bi pa z vzpostavitvijo enotnega in celovitejšega metodološkega pristopa ti članki lahko bistveno bolj omogočali izvajanje metaanaliz ter na njihovi podlagi utemeljenih prilagoditev in sprememb na sistemski ravni ZRP. Obravnavanega tipa avtorjev strokovnih prispevkov ni več kot sedem odstotkov od vseh zaposlenih na upravnem področju ZRP. So dragocen vir za profesijo in jim je treba zagotoviti spodbudno okolje ter podporo za pisanje, vključno z zagotovljenim dostopom do tuje periodike in monografij, metodološkimi usposabljanji in mednarodnimi izmenjavami.

THE JOURNAL UJMA AS AN INDICATOR OF THE PROFESSIONAL STRENGTH IN SLOVENIAN EMERGENCY MANAGEMENT

Abstract

The professional literature and its authors are crucial for the existence, development, and professionalization of occupations, including in the field of Protection, Rescue, and Relief (PRR). An analysis of the articles in the journal Ujma contributed by authors employed in the administration of PRR at the national and local levels reveals that there were 121 such authors. Of a total of 1,842 articles published from 1988 to 2023, these authors contributed 344 articles, representing 18% of all articles. The articles are substantiated using internal sources and legislation, with significant representation of both the domestic and foreign literature. Most authors have only written one article, but 18 authors have contributed more than 5 articles each. A more detailed insight indicates that no more than 26 individuals can be considered currently active authors. A considerable portion of the contributions deals with responses to disasters, which is an extremely valuable source of knowledge and experience transfer for the PRR profession. However, the establishment of a unified and more comprehensive methodological approach could significantly enhance meta-analyses and the resulting justified adaptations and changes at the systemic level of PRR. The type of authors concerned represents no more than 7% of those employed in the administrative sector of PRR. They are a valuable resource for their profession and should be provided with a supportive environment and support for writing, including access to foreign periodicals and monographs, methodological training, and international exchanges.

¹ mag., Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za zaščito in reševanje, Zarnikova ulica 3, Ljubljana, julij.jeraj@ljubljana.si

UVOD

Strokovna literatura in njeni avtorji predstavljajo enega ključnih temeljev vsakega poklica, saj se z izgradnjo obsežnega in kakovostnega korpusa strokovnih virov akumulira znanje in izkušnje na tak način, da jih je mogoče prenašati na sedanje in prihodnje strokovnjake, poleg tega pa so eden od virov za zahtevnejše znanstvene obravnave.

Organiziranje in vodenje izvajanja ZRP sloni na zaposlenih na upravnem področju ZRP na državni in lokalni ravni. Ob pomanjkanju možnosti za njihovo formalno izobraževanje za področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je za njihovo profesionalno formiranje zelo pomembna literatura, ki jo pišejo njihovi kolegi, ki smo jih poimenovali avtorji s področja ZRP. V Sloveniji ti v pretežni meri objavljajo v reviji Ujma, ki je osrednja slovenska strokovna revija za to področje.

Premalo prepoznani pomen avtorjev s področja ZRP nas je vodil k odločitvi, da z analizo dosedanjih 37 števil revije Ujma poskusimo pridobiti vpogled v število avtorjev s področja ZRP, število njihovih člankov, vsebine, ki jih obravnavajo, in uporabo literature ter predlagati morebiti potrebne spremembe. S tem želimo orisati kadrovskega potenciala za ustvarjanje strokovne literature za področje ZRP, s čimer se dotaknemo tudi kadrovskega potenciala za razvoj profesije ZRP. Pri tem se zavedamo, da z Ujmo kot kazalnikom ne zaobjamemo celote strokovne literature in njenih avtorjev s področja ZRP, prav tako pa zavestno zamenjamo znanstveno literaturo s področja ZRP in njene avtorje.

IZHODIŠČA

Ne le da strokovna literatura in njeni avtorji predstavljajo enega ključnih temeljev vsakega poklica, saj se z izgradnjo obsežnega in kakovostnega korpusa strokovnih virov akumulira znanje in izkušnje na tak način, da jih je mogoče prenašati na sedanje in prihodnje strokovnjake, poleg tega pa so eden od virov za zahtevnejše znanstvene obravnave. Še večji pomen ima obstoj strokovne literature za profesionalizacijo, ki jo, zgodovinsko gledano, pojmuje kot prehod poklica v profesijo, pri čemer v tem razvoju poklic pridobiva višje standarde dela, izobrazbe in vedenja zaposlenih, večje odgovornosti in večjo družbeno pomembnost, boljšo organiziranost zaposlenih v dejavnosti ipd. Tudi če profesionalizacijo razumemo kot (terciarno) socializacijo posameznika, kot proces, v katerem posameznik dobiva zavedanje o značilnostih profesije ter o standardih, odgovornostih in pomenu dela člana profesije (Sotlar in sod., 2018), je strokovna literatura nenadomestljiva. Prav tako lahko profesionalizacijo obravnavamo prek vsaj dveh temeljnih razsežnosti, in sicer strukturne in funkcionalne. Strukturno profesionalizacijo razumemo kot način popolnjenja s poklicnim kadrom, funkcionalna profesionalizacija pa pomeni doseganje ustrezne ravni strokovnih standardov pri delovanju dejavnosti ZRP oziroma njenega kadra, ne glede na to, ali gre za poklicni kader, prostovoljce ali obveznike, ki v organizaciji delujejo na podlagi zakonske dolžnosti. Proces funkcionalne profesionalizacije vključuje tudi politiko zadrževanja kadra, izobraževanje in usposabljanje osebja, razvijanje znanja in veščin ter razvoj kariernih poti (Malešič in Jeraj, 2018). Tudi za razvoj strukturne in funkcionalne profesionalizacije je potrebna strokovna literatura. Za nastanek strokovnih člankov pa so potrebni tako avtorji kot medij, ki literaturo

prenese do bralcev. Revija Ujma, katere poslanstvo je obravnava vprašanj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, je za profesijo ZRP osnovni slovenski periodični tisk, ki ustrezno raven prispevkov zagotavlja tudi prek postopka recenzije. Poleg Ujme sta tu še specializirani reviji Požar in Gasilec.

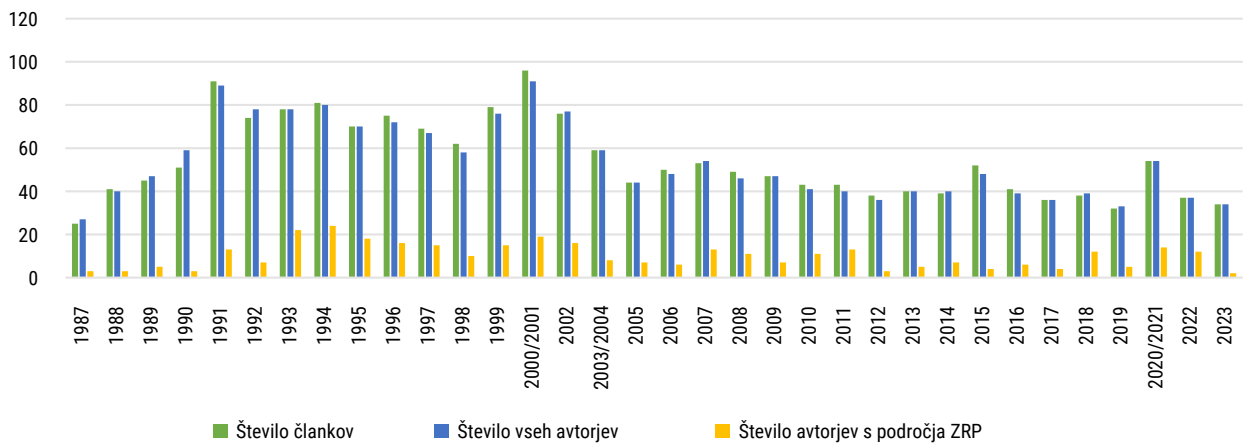
Vsebina revije, struktura člankov in število avtorjev v reviji Ujma je bila predmet obravnave več avtorjev. Večkrat je to storil Orožen Adamič (npr. 1991), kot priloga Ujme sta izšla dva pregleda, prvi leta 1996 in drugi leta 2006, o tej temi piše tudi Komac s sodelavci (2016). Te celovite preglede želimo dopolniti z vpogledom v specifično področje avtorjev s področja ZRP in njihovih člankov.

ANALIZA

Pregledali smo vse članke vseh števil revije Ujma, od prve do vključno 37. številke. Uvodnikov pri tem nismo upoštevali.

Avtorje člankov smo na podlagi zapisa o institucionalni pripadnosti avtorjev in na podlagi lastnega poznavanja avtorjev razvrstili na avtorje s področja ZRP, to je tiste, ki so zaposleni na upravnem področju ZRP na državni in lokalni ravni, ter na preostale avtorje. Avtorje s področja ZRP smo razdelili glede na to, ali prihajajo z državne (zaposleni v Upravi Republike Slovenije za zaščito in reševanje ter njeni predhodnici, Republiški upravi za zaščito in reševanje ter še prej Sektorju za Civilno zaščito v Sekretariatu za ljudsko obrambo Izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije) ali občinske ravni.

Prešteli smo vse članke in za nadaljnjo obravnavo označili prispevke, katerih avtorji ali soavtorji so s področja ZRP, izpisali imena in priimke teh avtorjev ter prešteli število člankov, pri katerih so sodelovali. Pri teh člankih smo prešteli število enot literature in virov, te enote razvrstili na interne, zakonodajne, domačo in tujo literaturo ter zabeležili njihovo pogostnost. Posebej smo evidentirali članke, pri katerih so sodelovali predstojniki državnega organa za področje ZRP in državni poveljniki Civilne zaščite. Pri člankih smo ugotavljali tudi, ali obravnavajo predstavitev domačih ali tujih izkušenj ob nesrečah oziroma vaje. Tudi pri člankih, katerih avtorji niso s področja ZRP, smo beležili, ali avtorji sodijo v okvir ARSO s predhodnicami, ministrstev, med geografe, podjetja, psihologe, v segment potresnega inženirstva, vendar teh podatkov v analizi nismo uporabili.

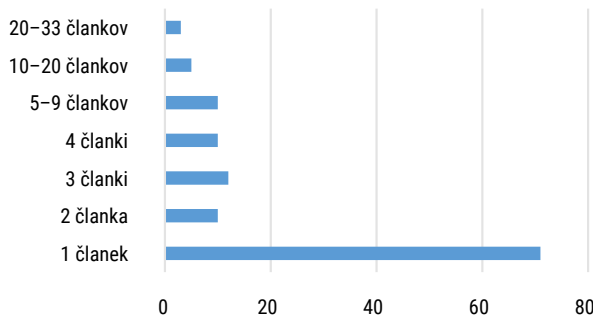
Slika 1: Razmerja po posamezni številki Ujme med številom vseh člankov, številom vseh avtorjev in avtorjev s področja ZRP
Figure 1: Ratios between the total number of articles, total number of authors, and authors in the field of PRR per issue of Ujma

Podatke o avtorjih in člankih smo dodatno preverjali še v COBISS.

Število člankov in avtorjev se po posameznih letih spreminja, v povprečju pa je v posamezni številki Ujme 54 člankov in skoraj ravno toliko avtorjev. Število člankov v vseh dosedanjih Ujmah skupaj je 1842, člankov, katerih avtorji ali soavtorji so s področja ZRP, je 344. V povprečju v eni številki Ujme piše deset avtorjev s področja ZRP in vanjo prispeva prav toliko člankov (slika 1). Delež avtorjev s področja ZRP je v posamezni številki revije v povprečju 18-odstoten, se pa giblje od najmanj šest do največ 33 odstotkov.

Razmerje znotraj področja ZRP med zaposlenimi na državni in občinski ravni gre v prid avtorjev z državne ravni: v povprečju je v posamezni številki osem avtorjev z državne in dva z občinske ravni.

Več kot polovica od 121 avtorjev s področja ZRP je doslej v reviji Ujma napisala po en članek. Takih, ki v Ujmo kontinuirano pišejo, ni veliko (slika 2); več kot pet člankov je napisalo 18 avtorjev.

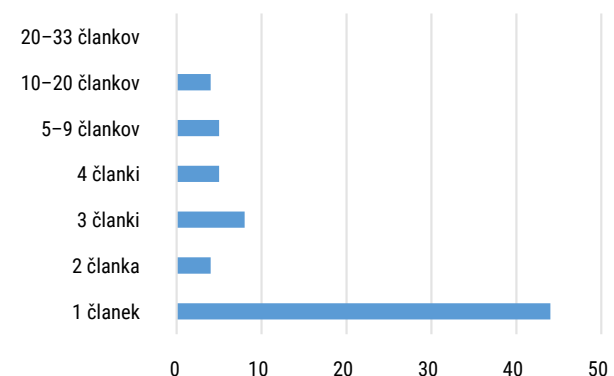
Slika 2: Število avtorjev s področja ZRP glede na število člankov, ki so jih napisali

Figure 2: Number of authors in the field of PRR by the number of articles they have written

Če izločimo avtorje, ki so napisali en članek, nato pa s pisanjem prenehali, in če med izločene dosedanje avtorje dodamo še tiste, ki niso več zaposleni na področju ZRP, so se prezaposlili ali odšli v pokoj, ter tiste, ki že dolgo niso napisali nobenega novega članka, pridemo do števila 26 trenutno aktivnih avtorjev s področja ZRP.

Najbolj javno in tudi strokovno izpostavljeni funkciji na področju ZRP sta poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije ter generalni direktor Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Upoštevali smo vse njihove članke, in sicer ne glede na to, ali so jih napisali v času vodenja, prej ali pozneje. Direktorji Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje ter njenih predhodnikov² so v Ujmo prispevali 43 člankov, pri čemer je po strokovni plodovitosti v ospredju Bojan Ušeničnik, ki je kot avtor ali soavtor sodeloval pri 33

² Vekoslav Rajh pred letom 1991, Bojan Ušeničnik v obdobju 1991–2000, Bojan Žmavc v obdobju 2000–2009, Boris Balant v obdobju 2009–2011, Darko But v obdobju 2011–2022 in Leon Behin od leta 2022.

Slika 3: Število aktivnih avtorjev s področja ZRP glede na število člankov, ki so jih napisali

Figure 3: Number of active authors in the field of PRR by the number of articles they have written

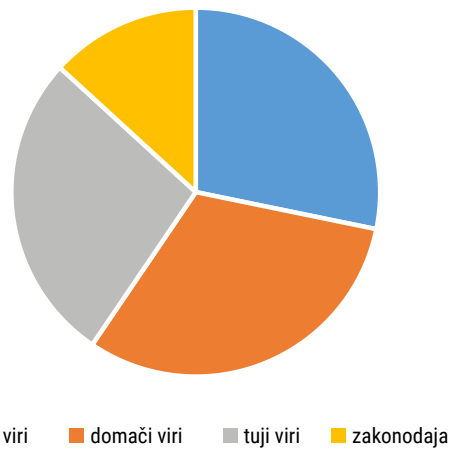
člankih. Poveljniki Civilne zaščite Republike Slovenije oziroma prej poveljniki Republiškega štaba Civilne zaščite³ so prispevali en članek. S številom pišočių avtorjev še ne dobimo dovolj dobre predstave o strokovni vitalnosti profesije. Ko ta podatek primerjamo s 360 osebami, kar je ocenjeno število zaposlenih na področju ZRP (Malešič in Jeraj, 2018), ugotovimo, da je delež pišočių sedem odstotkov.

Uporabljano različnih vrst literature pri pisanju člankov kaže na strokovno poglobljenost in širino. Ni vseeno, ali članki temeljijo predvsem na zakonodaji in internih virih ali pa izhajajo tudi iz zahtevnejše literature, domače in tuje. Za slovensko strokovno okolje je nujno, da se po strokovnih rešitvah ozira tudi po tujih praksah in spoznanjih, bodisi za novostmi bodisi za potrditev ali zavrnitev lastnih spoznanj. Uporaba tuje literature pri pisanju strokovnih člankov je zato malodane nujna. Kot kazalnike poglobljenosti pristopa avtorjev s področja ZRP k pisanju člankov smo uporabili razdelitev v člankih uporabljene literature na zakonodajo, interne vire, domačo in tujo literaturo. Če gledamo povprečje, posamezni članek avtorja s področja ZRP vsebuje 1,35 enote internih virov (27 odstotkov), 0,63 enote zakonodaje (13 odstotkov), 1,5 enote domačih (30 odstotkov) in 1,5 enote tujih virov (30 odstotkov) (slika 4).

Od 344 člankov avtorjev s področja ZRP je 93 člankov, v katerih so avtorji dejansko uporabili tujo literaturo, kar predstavlja 27 odstotkov vseh člankov s področja ZRP. Ni pa več takšne prepotrebne prakse, kot je bila v začetku izdajanja Ujm, ko so avtorji v celoti prevedli zanimive tuje članke ali so članke prispevali tuji avtorji.

Vsebinski pregled pokaže, da dokajšni del člankov tvorijo predstavitve odzivov na nesreče doma (72 člankov) in v tujini (sedem člankov) ter vaj (38 člankov), kar predstavlja 34 odstotkov vseh člankov, ki so jih napisali avtorji s področja ZRP. Ni se mogoče izogniti vtisu, da so opisi odzivov na nesreče sicer bogati s celo vrsto podatkov, da pa zanje ne obstaja metodološki pristop, ki bi take opise poenotil tako po vsebini kot po strukturi in bi jih umestil v širše dogajanje ob nesreči. To pravzaprav čudi, saj so taki predlogi metodoloških pristopov že znani. Primere najdemo v predlogu, ki ga daje Jelušič (1990), nadalje v projektu Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Fakultete za družbene vede in švedskega CRISMRT

³ Pred letom 1986 Ivo Samec, nato Miran Bogataj do leta 2012, po tem Srečko Šestan.

Slika 4: Povprečni deleži uporabljene literature v člankih avtorjev s področja ZRP

Figure 4: Average proportions of references used in articles by authors in the field of PRR (blue: internal documents; orange: literature in Slovenian; grey: literature in other languages; yellow: legislation)

Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji (Malešič, 2004; Brandstrom in Malešič, 2004), pa tudi v raziskovalnem projektu Oblikovanje celovitega modela vodenja odziva na nesreče za vse ravni vodenja na področju zaščite, reševanja in pomoči v Republiki Sloveniji (Svete in sod., 2019). Enoten metodološki pristop bi prinesel mnoge prednosti: širšo, interdisciplinarno obravnavo odzivov na dogodke, enotnost pri njihovi obravnavi in – morda najpomembnejše – omogočil bi izvajanje metaanaliz nad opisi niza dogodkov, kar bi lahko dalo osnovo za sistemske prilagoditve ali celo spremembe. Je pa res, da je delo avtorjev po takšnem metodološkem pristopu zahtevnejše, a ga je mogoče olajšati z vzpostavitvijo raziskovalnih parov ali timov, v katerih praktik strokovnjak deluje skupaj z znanstvenikom raziskovalcem. Tudi to smo že preizkusili v obeh prej navedenih projektih in je dalo dobre rezultate. Takšen način dela na eni strani strokovnjakom prinese praktično usposabljanje za uporabo znanstvenih metod in prispeva k zviševanju ravni nadaljnjega strokovnega pisanja, na drugi strani akademski ravni zagotovi vpogled v prakso in ji daje gradivo za izobraževanje študentov, na tretji strani tako nastala literatura na višji ravni informira in vzgaja bralce strokovnjake ter s tem prispeva k napredovanju profesionalizacije.

Pisanje strokovnih člankov je zahtevno in časovno potratno delo. Kadar takšno delo ni službena nuja, kot je to na primer v akademskem okolju, so se ga voljni lotiti le najbolj predani strokovnjaki, ki morajo imeti še kanček nagnjenosti za pisanje. Takšnih, kot smo videli, ni dosti na voljo in zato bi bilo treba zanje zagotoviti

ustrezno spodbudno službeno okolje, ki bi jim tako delo vsaj malo olajšalo in zagotovilo ustrezne spodbude za njihovo strokovno napredovanje z napotitvami na metodološka usposabljanja, medinstitucionalne in mednarodne izmenjave ter konference. V tej luči je odločitev Ministrstva za obrambo konec leta 2012, da tovrstnega dela svojih zaposlenih ne honorira več, videti nerazumna in jo je treba čim prej spremeniti.

DRUGE UGOTOVITVE

Ob pregledovanju skoraj 1850 člankov smo prišli do nekaterih vtisov, ki pa jih nismo kvantificirali.

Ocenjujemo, da je v Ujmi nesorazmerno malo člankov, ki bi varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, zlasti pa ZRP, povezovali npr. s socialnim delom, ekonomijo in ožje z zavarovalništvom, pravom, upravnimi in organizacijskimi vedami, politologijo, sociologijo, kulturologijo in antropologijo. Področje obnove in razvoja po nesrečah je prisotno predvsem v tehničnem smislu, primanjkuje pa člankov, ki bi to temo prikazali v upravni, organizacijski, ekonomski in socialni luči. Takšna literatura bi prispevala k okrepitevi profesije ZRP, saj nesreča prizadene družbo v vseh vidikih njene pojavnosti, je presečen dogodek (angleško cross-cutting issue) in zato ta profesija potrebuje vsaj osnovna znanja tako iz humanistike kot iz naravoslovja in družboslovja, prav tako pa tudi iz tehničnih ved. S tem pravzaprav pritrjujemo sklepnim ugotovitvam, ki jih je predstavil Komac s sodelavci (2016) ob analizi Ujme ob njeni 30. številki in v uvodniku v njeni naslednji številki (Komac, 2017).

Opazili smo, da je bila po krajšem času prekinjena praksa počastitve prejemnikov najvišjega priznanja,

kipca Civilne zaščite, z njegovo predstavitvijo v Ujmi. To bi vsekakor veljalo znova uvesti in popraviti primanjkljaj iz preteklosti, saj so to tiste osebe, ki služijo za zgled profesionalnosti.

Ob poskusu preverjanja naših podatkov v bazi COBISS smo ugotovili, da vsi članki vanjo še niso vpisani, kar bralcem onemogoča iskanje. Prav tako vse številke Ujme še niso na voljo na spletu, poleg tega nanj niso vse prenesene na enak način, večinoma so prikazane po člankih, nekatere pa članke združujejo v poglavja, kar tudi terja dopolnitev in poenotenje, da bo dragoce na literatura zlahka na voljo bralcem.

SKLEPNE MISLI

Prek analize člankov v 37 številkah revije Ujma smo prišli do preliminarnih spoznanj, da kadrovski bazen trenutnih avtorjev člankov s področja ZRP ne vsebuje kaj dosti več kot 20 oseb, da se mnogim med njimi ni odveč naslanjati tudi na tujo literaturo in da vsako leto v povprečju objavijo deset člankov. Pomemben del člankov prinaša opise odzivov na nesreče, ki pa kličejo po enotnem metodološkem pristopu, ki bi v nadaljevanju omogočil izvajanje metaanaliz nad opisi niza dogodkov, katerih ugotovitve bi lahko služile informiranim sistemskim prilagoditvam in korenitejšim spremembam. Uporabo takega pristopa bi olajšalo uvajanje raziskovalnih timov, ki bi jih sestavljali strokovnjaki in znanstveniki. Da bi zapolnili vrzel v vsebini strokovnih člankov za področje ZRP, bi veljalo znova vpeljati prakso vključevanja tako tujih avtorjev kot prevodov zanimivih tujih člankov. Pomembno je tudi, da se zagotovi spodbudno okolje za avtorje, ki prispevajo k strokovni literaturi, saj je njihovo delo ključnega pomena za nadaljnji razvoj in profesionalizacijo področja ZRP.

Viri in literatura

- Brandstrom, A., Malešič, M., ur., 2004. Crisis Management in Slovenia. Stockholm. Crisis Management and Training.
- Jeraj, L., 1990. Zaznavanje ogroženosti ob naravnih in drugih nesrečah. Ujma, 4, 162–164.
- Jeraj, J., 2020/2021. Prispevek k oblikovanju standardov in normativov za občinske javne uslužbenke na področju zaščite, reševanja in pomoči. Ujma, 34–35, 372–379.
- Komac, B., Tičar, J., Zorn, M., 2016. Zgodovina revije Ujma. Ujma, 30, 8–17.
- Komac, B., 2017. Uvodnik: Humanistika – nevidni temelj za boljše razumevanje našega razmerja do naravnih in drugih nesreč. Ujma, 31, 4–7.
- Malešič, M. ur., 2004. Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
- Malešič, M., Jeraj, J., 2018. Proces profesionalizacije na področju zaščite, reševanja in pomoči v Sloveniji. Varstvoslovje 2018/3, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 331–357.
- Orožen Adamič, M., 1991. Pregled sodelavcev v Ujmah od številke 1 do 5. Ujma, 5, 284.
- Sotlar, A., Garb, M., Lobnikar, B., 2018. Uvodnik. Varstvoslovje 2018/3, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 263–266.
- Svete, U., Juvan, J., Jeraj, J., Tomazin, M., Krnc, M., Banovec, P., Klarič, M., Malešič, M., Šlebir, M., Kus, R., Bucik, V., Polič, M., Vavpetič, B., Prezelj, I., Barut, D., Fajfar, D., Sojer, B., Fink, A., 2019. Oblikovanje celovitega modela vodenja odziva na nesreče za vse ravni vodenja na področju zaščite, reševanja in pomoči v Republiki Sloveniji (končno raziskovalno poročilo), Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
- , 1996. Pregled člankov v reviji Ujma v obdobju 1987–1996 (št. 1–10), priloga revije. Ujma, 10.
- , 2006. Pregled člankov v reviji Ujma v obdobju 1987–2006 (št. 1–20), priloga revije. Ujma, 20.